

žejo, kakor na priliko: drevesna rija, trohljivost debla, drevesna vodenica navadno nastajajo iz uže do sedaj v tej razpravi omenjenih in opisanih vzrokov; odstranjevati in nastale ozdravljivati morejo se potem takem vspešno tudi po načinih, kateri bilo so v pričujočem dopisu navedeni in opisani.

Nerodovitnost sadnega drevja sama na sebi se pa še nikakor za pravo drevesno bolezen smatrati ne more in ne sme, to pa zato, ker je nerodovito sadno drevo sicer lahko popolno čvrsto, zdravo in jedrnato-krepko. Povod nerodovitnosti sadnega drevja je: a) pomanjkanje primerne in potrebne drevesne živeža; b) nepravilna sadna sorta posajena na isto mesto; c) neugodne vremenske (klimatične) okoliščine, katere ravno na taisto (sadno drevje) vplivajo. Ako se t. navedeni zadržki sicer zdravemu, a nerodovitnemu sadnemu drevju pošteno in umno odstranijo, zagotovljena mu bode s tem rodovitnost njegova, in rodilo nam bode brez posebnih nezgod rado, obilno in dobrega sadú.

Neugodne vremenske razmere niso le rodovitnosti sadnega drevja pravi vničevalec in zadržek, nego so prav mnogokrat tudi pravi in prvi povod raznim drevesnim boleznim. Res je, da človek neugodnih vremenskih zadev in okoliščin od sadnega drevja nikakor popolno odvrčevati in je pred njimi totalno obvarovati ne more, a more je pa po umnem postopanju vendar-le nekoliko omiliti, zadrževati in je za sadno drevje kolikor toliko ugodneje storiti. Take na sadno drevje škodljivo vplivajoče obnebne (klimatične) razmere bile bi:

VI. Suša.

Ako sledi več suhih poletij eno drugemu sporedno, trpi in trpeti ima mnogo sadnega drevja za „sušo“ pri vsem tem, da se tudi njegove korenine globoko v zemlji nahajajo. Ako se sadnemu drevju ob času velike in dolgotrajne suše umetno in izredno ne pomaga, more ta (suša) s svojimi nasledki biti pozneje za marsikako sadno drevo osodepolna in pogubonosna. Ako je bila pred suhim poletjem tudi zima suha, so slabi nasledki suše za sadno drevje tem občutnejši, ker se zemlja ob zimskem (suhem) času z blagodejno vlago okolo drevesnih korenin zadosta globoko in izdatno napojiti mogla ni.

Prvi slab nasledek suši je ta, da drevo o novi vegetaciji le slabotno poganja, medlo raste in le maloštevilnih (redkih) sadnih popkov nastavi; drugo, kar temu sledi, je, da se mlada lubad na drevji zgubanči, vsled česar nastanejo in razvijo se s tem združene bolezni sadnega drevja ter slednjič ovenejo in se popolno usuše najskrajnejši (zvananji) deli drevesne vejine krone. Pri nepreobširnih nasadih sadnega drevja morejo se škodljivi nasledki suše s tem odstraniti, da se o pravem času takemu drevju z vodo zadosti priliva. Ako so pa taki po suši trpeči nasadi zelo obsežni ali veliki, ali ako se tako sadno drevje v velikih strminah (bregovih) nahaja, do katerega je le težavno priti in potrebne vode dovesti, naj se na zgornji strani vsakega drevesa napravijo poševni jarki (prekopi) in s kolom ali železnim drogom vbodene luknje v zemljo, po katerih in v katerih more se v bližini drevesa tudi najmanjša vlaga pribirati in zastajati. Take naprave ob sadnem drevju, katero bilo je na suhih južnih legah stalno nasajeno, so pa tudi sicer vedno prav dobrih in blagodejnih nasledkov za taisto; one so prave nabiralnice in zaloge potrebne vlage za sadno drevje na takih suhi podvrženih mestih (stalnih nasadih).

VII. Ozeblina (ozeba ali prezeb) sadnega drevja.

Sadno drevje more po svojih naravnih svojstvih samo na sebi hud mraz prenašati; ali pri vsem tem se

pa vendar-le večkrat pripeti, da ono pri hitrih in brzih ozračnih spremembah več ali manj škode trpeti in prenašati mora, kar se navadno ob prehitrem menjevanju toplote in mraza ter nasprotno — zgodi. Kolikor enakomerneje je ozračje in vreme gledé temperature sploh, kolikor preje v jeseni ob lepem suhem vremenu sadno drevje svojo istoletno rast dovrši in dožene, ter kolikor pozneje v prihodnji pomladi ob ugodnem vremenu zopet polagoma vegetirati pričinja, toliko manj bode ono imelo pred zimskim mrazom trpeti. Ako se pa istoletna drevesna rast v jeseni prepozno dovrši, ali celó nedovršena ostane in se pomladi zopet naenkrat in prezgodaj zbudi, trpelo je tako drevje ob enem uže več ali manj za prezebom. Nasledki prezeba na sadnem drevju so, da na njem enoletni poganjki ali popolno ali pa tudi le deloma pozebejo in se pozneje vsuše; da se lubad na deblu razpoka, osobito na južno-zapadni strani, od katere najpogosteje topli južni veter prihaja, ki zvananjo zmrzlo lubadino plast prehitro otaja tako, da se njeni zmrzli deli razpokajo. Premrti, zmrznjeni ali prezebni les, ako ga z nožem narežemo, vidi se nam rumeno rujav ali pa tudi le rujav po barvi svoji. Tak les je za daljno vegetacijo popolno mrtev. K sreči se pa le prav malo kedaj primeri, da bi celi drevesni venec ali celo sadno drevo popolno pozebilo in zavaljo mraza pod zló prišlo. Debla odraščenega sadnega drevja moremo pred pozebom, a lubad njegovo pa pred razpokom s tem obvarovati, da je pred nastopom in pričetkom hudega mraza s slamo, bičjem ali pa tudi s protjem ovijemo. Kar pa vejini venec zadeva, more se ta le pri malem in mladem sadnem drevju na povedani način pred pozebom obvarovati. (Dalje prih.)

Šolske stvari.

Naredba c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega o zabranenju razširjenja nalezljivih bolezni v šolah.

Na podlagi odobrenja, podeljenega v razpisu c. kr. ministerstva za uk in bogočastje v sporazumljenju z ministerstvom notranjih zadev z dne 20. novembra 1884. leta, števil. 17.748, izda se sledeča naredba v obrambo razširjenja nalezljivih bolezni v šolah:

1. Vodja šole je vezan, stan zdravja šolske mladine v šoli, katero ima voditi, nadzorovati z največjo skrbnostjo.

2. Vsakemu učencu bolnemu na nalezljivi bolezni (garjah, nalezljivim vnetji oči, kozah, škrlatinki, osepnicah, oslovskim kašlji, davici) je zabraniti obiskavanje šole toliko časa, dokler ni dokazano s spričevalom zdravniškim, daje zopetno obiskavanje šole za druge učence brez kvari.

3. Ravno tako ne smejo ne učeče osebe in ne učenci, živeči v istem gospodarstvu, to je družini ali stanovanju skupaj z osebo obolelo za kozami, škrlatinko, davico in vročinsko boleznijo, ki sicer stojé ali so zadnji čas stali v dotiki, katera omogoči razširjenje nalezovanja, šole toliko časa ne obiskati, dokler zdravnik ne potrdi, da ni nevarnosti nalezljivosti za šolsko mladino.

4. Vodju ljudske šole je dolžnost, vsako obolenje za boleznijo imenovano pri št. 2. učenca ali učenke, o katerim izvé, takoj naznaniti krajnemu šolskemu svetu, čegar naloga je brez zamude potrebno vkreniti in o tem nemudoma poročiti okrajni šolski gosposki, da ta po potrebi daljno vkrene. Ako se nahaja taka bolezen pri

učencu ali učenki meščanske šole, ima to njeno vodstvo takoj naznaniti okrajni šolski oblasti. Vodje srednjih šol in pa izobraževališč za učitelje in učiteljice imajo vsak slučaj takega obolenja učenca ali gojenca, in to v Ljubljani mestnemu magistratu, v drugih krajih pa občinskemu predstojniku in ob enem okrajnemu glavarstvu naznaniti v daljno primerno postopanje.

5. Ako bi se po izreku zdravnikov obolevanje nalezljivo med šolsko mladino istega kraja nevarno širilo in postalo epidemično, tedaj pa sme s porazumljenjem poklicane zdravstvene oblasti pri ljudskih in meščanskih šolah okrajna šolska oblast, pri drugih pod neposrednim nadzorstvom deželnega šolskega sveta stoječih učnih zavodov vodstvo njihovo s pritrjenjem doželnega šolskega sveta ukreniti, da se posamezni razredi ali vsa šola zapre.

6. Vodja šolski je dalje vezan paziti, jeli se pri onih, ki bivajo v šolski hiši, ne nahajajo boleznih omejenih vrst. Posebno je gledati na to, da služabniki šolski, bivajoči v šolski hiši, takoj naznanijo vodstvu, ako bi v hiši kdo obolel za tako boleznijo. — V vsakem takem slučaju ima vodja v porazumljenji s poklicano javno zdravstveno oblastjo nagloma potrebno ukreniti, da se dotični bolnik spravi iz hiše in daljno razširjenje nalezljive bolezni med šolsko mladino po moči zabrani. Ako bi po izreku zdravnikovem ne bilo dopustljivo dotičnega bolnika iz šolske hiše spraviti in bi tudi drugače ne bilo mogoče obiskovalcev šole odločiti od zalege bolezni, se ima šola zapreti proti temu, da se to takoj naznani okrajni šolski oblasti oziroma deželnemu šolskemu svetu v odobrenje. Preden se šola zopet odpre, mora se po naredbi deželnega predsednika kranjskega z dne 24. avgusta 1885., št. 7926 d. z. list VI., št. 11 — praviloma iznekužiti. Sredstva za to so tako spravljati, da se ne morejo zamenjati ali zlorabiti in da otroci ne morejo do njih.

7. Učencem je vstop v taka stanovanja, v katerih so nalezljive bolezni in pa v one prostore, v katerih leže mrličji, za takimi boleznimi umrli, ojstro prepovedati.

8. Skupna vdeležba šolske mladine pri pogrebi onih, ki so na nalezljivi boleznijo umrli, se ne sme dovoliti.

9. Odstavki 2., 3., 7. in 8. pričujoče naredbe se imajo vsako leto začetkom šolskega leta in pa, kedar bi nastala epidemična bolezen, razglasiti v vseh šolskih razredih.

10. Pričujoča naredba velja tudi za odgojilnice za male otroke in za otroške vrte.

11. Poleg te naredbe ostanejo v veljavi določila za stalne komisije za zdravstveno skrbovanje v ljudskih in meščanskih šolah in pa za zdravniško šolsko nadzovanje z dne 24. avgusta 1877. l., d. z. l. 13.

Trgovinska in obrtna zbornica

(Dalje.)

IV. Gospod zbornični svetnik Karol Luckmann poroča o dopisu koroške trgovinske in obrtniške zbornice, zadevajočim od 1. oktobra 1884. l. veljaven zakon o davku od žganjarjenja.

Po tem zakonu se je odpravil povprečni ter uvel davek od pridelka.

Malim, tako zvanim kmetijskim žganjarnicam, dovoljuje zakon izjemo, da jim dopušča marveč do neke določene mere še nadalje povprečnino, in da bi jih ščitil premoči velikih tvornic, zagotavlja kmetijskim žganjarnicam vrhu tega še 25% do 5% popuščanja na davku.

Ne gledé na to, da zakon natanko označuje kmetijske žganjarnice, stavi jim §. 27 natančne mere, določujoč, da mora površje njiv, travnikov in pašnikov — izjemno gozdi — meriti pet hektarov na hektoliter drozgaličnega prostora.

Ta določba velja kmetijskim žganjarnicam pridržujočim povprečni davek.

Kmetijskim žganjarnicam in tvornicam kvasu, ki so vsprejele davek od pridelka mestni povprečnine delujoče s prigledno-mernim aparatom velja § 61. zakona. Ta paragraf določuje, da se obdači vsak dan pridelana množina žganih opojljivih tekočin namesti drozgaličnega prostora, narveč dva litra žganja na eden hektar zemljiškega površja, in jim dovoljuje 20% popuščanja na davku, ako pridelujejo sploh 350 litrov žganja na dan in 10%, ako pridelujejo sploh 350 do 200 litrov na dan.

Iz teh določil sledi, da morajo žganjarnice in tvornice kvasu, ki zahtevajo 20% popuščaja na davku, kot last ali najem 175 hektarov, blizu 310 oralov, in one, ki bi zahtevale 10% popuščaja, blizu 440 oralov njiv, travnikov in pašnikov skazati.

Ta določila pa tudi jasno kažejo, da se na zemljiško površje planinskih dežela niti oziralo ni ter jim delajo veliko nepravice.

Kakor dopis zbornice posestrime v Celovci naglašá, oziralo se je o uredovanji §§. 27. in 61. le na velike kronovine, planinske dežele so se čisto prezirale. Tem se je odrekla dobrota popuščaja davka, kajti v planinskih deželah je pač malo žganjaric, ki bi mogle skazati posestva 310 do 440 oralov zemljiškega površja, ne vštévši gozda.

Obdavkovanju od pridelka tudi zbornica-posestrima celovška neče nasprotovati, marveč pokazati način, kako bi se dalo vedno laglje uvajati in priljubovati; in to bi se dalo vsaj v planinskih deželah doseči s prenarodbo §. 61, ki naj bi določila, da se popuščaji davka merijo po množini pridelka in ne po zemeljskem površji.

Taka prenarodba §. 61, ta olajšava učinjevala bi dobro tudi drugim kronovinam ter laglje uvela obdavkovanje od pridelka, ker se dá vsekako in v vseh slučajih svobodneje gibati.

Tako svobodneje gibanje, ki ne veže več na zemljsko površje, donašalo bi pa tudi nedvomno mnogo več davka, ker bi veliko kmetijskih žganjarnic, ki sedaj delajo s povprečnim davkom, radovoljno vsprejelo obdavkovanje od pridelka. Posebno pa bi to svobodno gibanje ustvarjalo nove kmetijske žganjarnice z davkom od pridelkov in s temi bi se pridobilo gotovo tudi več davka.

Koroška zbornica poprosila je istodobno vse zbornice-posestrime v planinskih deželah, naj bi se obrnile do vis. ministerstva s prošnjo, da se §. 61 zakona o davku od žganjarenja z dne 19. maja 1884., drž. zak. št. 63, za planinske dežele prenaredi tako, da obdavkovanje žganjarnic po zemljiškem površji čisto odpade in da se v zakonu določeni popuščaj davka odmerja le po množini vsakdanjega pridelka.

Mogoče pa je, da bi se v bodoče osnovale več žganjarnice, ki bi jim preuredba zakona po želji koroške zbornice ugajala, meni odsek, naj bi zbornica želji zbornice-posestrime celovške ustregla in predlaga tedaj: zbornica naj bi se na vis. ministerstvo zaradi preuredbe §. 61 zakona o davku od žganjarenja obrnila.

Predlog je bil vsprejet.

V. Gospod zbornični svetnik Karol Luckmann poroča vsled dopisa podružnice avstro-ogerske banke v Ljubljani z dne 2. oktobra 1885. l. o umeščenji petih, koncem tega leta izpraznenih cenzorskih služeb. Ozi-rajoč se na čl. 40 in 64 bankinih pravil predlaga odsek